

מצוות תשובה לקראת חג השבועות

ויקרא פרשת בהר - בחקותי פרק כו

(לח) וְאֶבְדְּתֶם בְּגוֹיִם וְאָכַלְתֶּם אֶתְכֶם אַרְץ אֲבוֹתֵיכֶם: (לט) וְהִנְשָׂאִים בְּכֶם יִמְקוּ בְּעוֹנֵם בְּאַרְצֵת אֲבוֹתֵיכֶם וְאִם בְּעוֹנֵת אֲבוֹתֵיכֶם אַתֶּם יִמְקוּ: (מ) וְהִתְוַדּוּ אֶת עוֹנֵם וְאֵת עוֹן אֲבוֹתֵיכֶם בְּמַעֲלָם אֲשֶׁר מָעַלְוּ בִּי וְאִם אֲשֶׁר הִלְכוּ עִמִּי בְּקָרִי: (מא) אִם אֲנִי אֵלֶּה עִמָּם בְּקָרִי וְהִבְאֵתִי אֲתֶם בְּאַרְץ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹ אֵז יִכְנַע לְבַבְכֶם הָעֶרְל וְאֵז יִרְצוּ אֶת עוֹנֵם:

חזקוני שם

אף אני אלך עמם בקרי – אף על פי שהתודו את עונם מאחר שאינם נכנעים וחוזרים. או אז יכנע לבבם הערל וגו' – וזכרתי, אבל אם אז יכנע לבבם וזכרתי את בריתי (ויקרא כ"ו:מ"ב) כי כן היא המדה כדכתיב ומודה ועוזב ירוחם (משלי כ"ח:י"ג).

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה עג

והמצוה הע"ג היא שצונו להתודות על החטאים והעונות שחטאנו לפני האל יתעלה ולאמר אותם עם התשובה. וזה הוא הודוי. וכונתו שיאמר אנה השם חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך. ויאריך המאמר ויבקש המחילה בזה הענין לפי צחות לשונו....

... בעבור שבא זה הצווי שהוא והתודו עם חיוב הקרבן, שהיה עולה במחשבה שאין הודוי לבדו מצוה בפני עצמה אבל הוא מן הדברים הנגררים אחר הקרבן, הוצרכו שיבארו זה במכילתא בזה הלשון יכול בזמן שהם מביאין מתודין ומניין אף בזמן שאין מביאין תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו ועדיין אין משמע ודוי אלא בארץ מניין אף בגלות תלמוד לומר "והתודו את עונם ואת עון אבותם" וכן דניאל אומר לך י"י הצדקה ולנו בשת הפנים. הנה התבאר לך מכל מה שזכרנוהו שהודוי מצוה בפני עצמה וחובה לחוטא על אי זה חטא שחטא ובין בארץ ובין בחוצה לארץ בין הביא קרבן בין לא הביא קרבן הוא חייב להתודות כמו שאמר יתעלה והתודו את חטאתם אשר עשו.

מסכת מגילה דף לא:

תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבתשנה תורה קודם ראש השנה. מאי טעמא? אמר אביי ואיתימא ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקללותיה. בשלמא שבמחשבה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים, אטו עצרת ראש השנה היא? - אין, עצרת נמי ראש השנה היא, דתנן: ובעצרת על פירות האילן.

תוספות שם

לכך נראה לי הטעם שאנו מחלקים אותן לפי שאנו רוצים להפסיק ולקרות שבת אחת קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מדברת בקללות כלל שלא להסמיך הקללות לר"ה ומטעם זה אנו קורין במדבר סיני קודם עצרת כדי שלא להסמיך הקללות שבבחקותי לעצרת

מהרש"א חידושי אגדות שם

... שקללות שבחקותי נאמרו על בית ראשון שהיה להם כבר זכות אבות וכמפורש ביה וזכרתי את בריתי יעקב וגו' אבל קללות שבכי תבוא נאמרו על בית שני לכך לא נזכר בהו זכות אבות שכבר תמו בבית ראשון וז"ש דלכך תקון כן פרשת במדבר קודם עצרת כדי שתכלה קללות של בית ראשון קודם עצרת שישובו ישראל למספרם הנזכר בפרשת במדבר ותקן פרשת נצבים קודם ר"ה כדי שתכלה קללות שבכי תבא הנאמר על בית שני קודם ר"ה שלעתיד יהיו נגאלים ע"י התשובה כמפורש פרשת נצבים ושבת עד ה' וגו' ושב ה' וגו'.

רמב"ן במדבר פרשת במדבר פרק ב

... דרום, טללי ברכה וגשמי ברכה יוצאין ממנו לעולם יהא כנגדו ראובן שהוא בעל תשובה, והתשובה מדה טובה ורחמיו של הקב"ה באין לעולם בשעה שעושין תשובה, ועליו גד שהוא בעל גבורה, ראובן בתשובה וגד בגבורה ושמעון באמצע לכפר עליו, ושניים יסעו, שהתשובה היא שניה לתורה.

משנה מסכת אבות פרק א

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה:

ר' עובדיה מברטנורא מסכת אבות פרק א

והעמידו תלמידים הרבה - לאפוקי מרבן גמליאל דאמר [ברכות כ"ח ע"א] כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש, קמ"ל שמלמדין תורה לכל אדם ואין צריך לבדוק אחריו. ובלבד שלא יהיה ידוע מענינו שמעשיו מקולקלים וסאני שומעניה.

מסכת ברכות דף כח.

תנא: אותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס. שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר: כל תלמיד שאין תוכו כברו - לא יכנס לבית המדרש. הוא יומא אתוספו כמה ספסלי. אמר רבי יוחנן: פליגי בה אבא יוסף בן דוסתאי ורבנן, חד אמר: אתוספו ארבע מאה ספסלי; וחד אמר: שבע מאה ספסלי. הוה קא חלשא דעתיה דרבן גמליאל, אמר: דלמא חס ושלום מנעתי תורה מישראל. אחזו ליה בחלמיה חצבי חיורי דמליין קטמא. ולא היא, ההיא ליתובי דעתיה הוא דאחזו ליה.

מסכת תענית ז.

רבי חנינא בר חמא רמי: כתיב "יפוצו מעינתיך חוצה", וכתוב "יהיו לך לבדך!" אם תלמיד הגון הוא - יפוצו מעינתיך חוצה, ואם לאו - יהיו לך לבדך.

מסכת יומא דף עב:

אמר רבא: כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו - אינו תלמיד חכם.

רמב"ם הלכות תלמוד תורה ד:א

אין מלמדין תורה אלא לתלמיד הגון נאה במעשיו, או לתם, אבל אם היה הולך בדרך לא טובה מחזירין אותו למוטב ומנהיגין אותו בדרך ישרה ובודקין אותו ואחר כך מכניסין אותו לבית המדרש ומלמדין אותו. אמרו חכמים כל השונה לתלמיד שאינו הגון כאילו זרק אבן למרקוליס שנאמר כצורר אבן במרגמה כן נותן לכסיל כבוד, אין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים ינחלו, וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה אע"פ שחכם גדול הוא וכל העם צריכין לו אין מתלמדין ממנו עד שובו למוטב, שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אמרו חכמים אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו אם לאו אל יבקשו תורה מפיהו.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו

סעיף ז: אין מלמדין תורה לתלמיד שאינו הגון, אלא מחזירין אותו למוטב ומנהיגין אותו בדרך ישרה ובודקין אותו, ואח"כ מכניסין אותו לבית המדרש ומלמדין אותו.

סעיף ח: הרב שאינו הולך בדרך טובה, אע"פ שחכם גדול הוא וכל העם צריכים לו, אין למדין ממנו עד שיחזור למוטב.